

Hoe kan publiek kapitaal slim worden ingezet?

tekst van Herman Wijffels, uitgesproken door Dolf Jansen op Jaarcongres Public Finance 2022.

1. De energietransitie is niet alleen nodig voor het klimaat, maar ook en mogelijk nog meer om een einde te maken aan vervuiling en aantasting van ons leefmilieu door het verstoken en chemisch verwerken van fossiele brandstoffen. Biodiversiteitsverlies, vernietiging bodemleven, verzuring van zeeën, fijnstof, chemische vervuiling van de voedselketen etc. bedreigen het draagvlak voor het leven als zodanig.

2. Bovendien komt er nu een veel betere technologie beschikbaar. Daardoor kunnen we energie gaan oogsten uit de stroom van energie die de aarde dagelijks bereikt en het putten uit eindige voorraden fossiele energie geleidelijk uit-faseren. Het huidige energiesysteem moet daarvoor op zijn kop gezet worden; niet langer centrale opwekking en distributie, maar een decentraal systeem met zonnepanelen en warmtepompen, waarin via het net overschotten gedeeld kunnen worden.

3. Het in het voorgaande genoemde ontwerpprincipe is een belangrijke voorwaarde voor een structurele aanpak van energiearmoede. Energietransitie en armoedebeleid moeten aan elkaar gekoppeld worden door bij voorrang te investeren in de huizen waar veel kwetsbare mensen wonen. Daarom zou er een groot landelijk investeringsprogramma moeten komen om de ruim twee miljoen sociale huurwoningen (meestal eigendom van woningcorporaties) onafhankelijk van de energiemarkt te maken. In de huidige omstandigheden is armoedebeleid investeringsbeleid. Het bestaande (EZ)-beleid negeert dit en ten onrechte.

4. Financiering kan het probleem niet zijn, er is in ons land kapitaal in overvloed, mede getuige een lange rentestand van ca. twee procent bij een inflatie van rond de tien procent = een dik negatief reëel rendement. Het gaat hier in essentie om organiserend vermogen om privaat kapitaal te mobiliseren voor de noodzakelijke investeringen in de transitie. Daarvoor is samenwerking nodig tussen overheid, banken en institutionele beleggers via gelaagde financieringsconstructies. De eerste laag kan de overheid verzorgen, al of niet gedeeltelijk via garanties, uit het voorziene fonds van 35 miljard. Banken kunnen de arrangeursrol vervullen en tevens een tweede laag voor hun rekening nemen. Dat fundament moet zorgen voor aantrekkelijke financieringsproposities voor m.n. pensioenfondsen, die hiermee ook invulling kunnen geven aan hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Conclusie: Alleen via het organiseren van samenwerking waarin meerdere partijen hun bijdrage leveren kunnen we de energietransitie ecologisch en sociaal succesvol vormgeven.